

Conflicthantering op straat door vreedzaam geschoolde jongeren
tussen de 13 en 16 jaar in de wijk Kanaleneiland (Utrecht)

Auteurs: R. Hidouch (3995836), N. Moumni (4030168) & A.P. Verkuijlen (385778)

Thesisbegeleider: B. Horjus

Bachelorthesis Pedagogische Wetenschappen

Universiteit Utrecht

Datum: 06-07-2015

Aantal woorden: 6614

Samenvatting

Dit onderzoek kijkt met behulp van kwalitatieve onderzoekstechnieken naar de conflicthantering van vreedzaam geschoolde jongeren (13 – 16 jaar) op straat in de wijk Kanaleneiland (Utrecht). Er is gekeken naar verschillen binnen gestructureerde en ongestructureerde omgevingen, wanneer de jongeren direct en indirect betrokken zijn en wanneer de jongeren alleen of met een groep zijn. Overeenkomstig met de literatuur komen hierbij drie reactiestijlen naar voren: Zin doordrukken, negeren en het coöperatief oplossen. Over het algemeen praten jongens hun conflicten graag uit terwijl de meisjes eerder hun zin door willen drukken of het conflict willen negeren. Bij de meisjes komt vaker escalerend gedrag voor. Dit staat in contrast met de literatuur, waaruit blijkt dat jongens juist meer escalerend gedrag zouden vertonen en meisjes conflicten constructiever oplossen. Binnen ongestructureerde omgevingen ervaren jongens een gevoel van onveiligheid, daarom kiezen zij er hier vaker voor het conflict te negeren. Ook wordt er escalerend gedrag genoemd door de jongens, maar dit lijkt te dienen als zelfverdedigingsmechanisme. Er zijn, overeenkomend met de literatuur, aanwijzingen gevonden voor het heersen van een straatcultuur. Tot slot gaf bestaand onderzoek indicaties voor een belangrijke socialiserende rol van oudere peers op straat, zoals broers en neven. De rol van broers, neven en mediators blijkt in onze meting echter minimaal te zijn. Jongeren geven de voorkeur aan zelf hun conflicten oplossen en betrekken pas iemand bij hun conflicten als dit niet effectief blijkt.

*Sleutelwoorden: Vreedzame Wijk, Jongeren, Conflicthantering, Mediatoren ,
Straatcultuur*

Inleiding

De Vreedzame School en de Vreedzame Wijk

De afgelopen jaren is er hard gewerkt om een programmatische pedagogische aanpak te ontwikkelen en in te voeren op wijkniveau: De Vreedzame Wijk. De Vreedzame Wijk komt voort uit het programma de Vreedzame School, dat eind jaren 90 is ontstaan uit de behoefte om scholen te helpen om hun pedagogische opdracht vorm te geven en een oefenplaats te laten zijn voor het democratisch burgerschap (Pauw & Van Sonderen, 2006). Volgens Pauw & Verhoeff (2012) is het doel van de methode het versterken van de pedagogische civil society, zodat we weer als samenleving gaan opvoeden. Voor kinderen betekent dit onder meer het krijgen en nemen van verantwoordelijkheid voor de wijk, op een democratische manier besluiten nemen en het op een constructieve manier oplossen van conflicten (Pauw & Verhoeff, 2012).

Dit onderzoek richt zich op de Utrechtse wijk Kanaleneiland, waar de Vreedzame Wijk in 2010 werd ingevoerd. Het aantal inwoners binnen Kanaleneiland tussen de 0 en 17 jaar bedraagt 28,4%. De verwachting is dat het aantal kinderen van 10 jaar en ouder alleen maar zal toenemen de komende jaren (Dierx & Verhoeff, 2013b). Dit is de leeftijd waarop kinderen vaker in groepen en zonder toezicht van hun ouders de straat op gaan (Dierx & Verhoeff, 2013b). De tijd die jongeren onderling doorbrengen in een ongestructureerde omgeving is op een positieve en significante wijze geassocieerd met het vertonen van delinquent en gewelddadig gedrag (Haynie & Osgood, 2005; Maimon & Browning, 2010; Osgood & Anderson, 2004). Tegelijkertijd zien we de trend dat opvoeden steeds meer een individuele aangelegenheid wordt (Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, 2001) waar vroeger traditionele opvoedingsinstituten een rol speelden in de opvoeding van kinderen. Ook de sociale controle neemt af (Broeders, Broenink, Duijvestijn, Fransen & Wolswinkel, 2012; Hoek, 2008; Pauw & Verhoeff, 2012). Er wordt verwacht dat de leeftijdsopbouw en de afgenomen sociale controle ertoe leiden dat jongeren er vaker alleen voor staan bij het oplossen van hun conflicten op straat.

Conflicthantering

Een conflict is een onderlinge tegenstelling tussen twee of meer personen waarvan de wensen of behoeften niet met elkaar overeenkomen (Bickmore, 2002; Noakes & Rinaldi, 2006). Het oplossen van conflicten is een centraal thema en één van de vijf pilaren van de Vreedzame School en de Vreedzame Wijk. Het leren oplossen van conflicten brengt meerdere voordelen met zich mee. Zo vormt het een antwoord op agressie en moeilijk gedrag van leerlingen, zorgt het voor het ontstaan van een prettiger leer- en werkklimaat en verbeterde

academische prestaties en is het de ingang voor het aanleren van vele sociale, emotionele en communicatieve vaardigheden (Johnsen & Johnsen, 1996; Dierx & Verhoeff, 2013a). Binnen dit onderzoek worden de drie methoden van conflicthantering van Stevahn (2004) als leidraad gehouden. Deze drie methoden zijn het doordrukken van de eigen zin, het negeren van de tegenpartij en het zoeken van een coöperatieve oplossing (Stevahn, 2004). Hierbij moet rekening gehouden worden met een mogelijk genderverschil. Sociaal geaccepteerd gedrag verschilt voor mannen en vrouwen in vele landen op de wereld, dus het is waarschijnlijk aan te nemen dat mannen en vrouwen andere voorkeuren hebben in conflictoplossing (Shockley-Zalabak, 1981). Er zijn echter weinig studies die de verschillen tussen jongens en meisjes in conflictoplossing in de adolescentenleeftijd beschrijven (Laursen, Finkelstein & Betts, 2001). Alexander (2001) heeft onderzoek gedaan naar conflicthantering onder adolescenten. De resultaten laten zien dat jongens meer geneigd waren tot het zin doordrukken en het gebruiken van agressie. Meisjes gingen eerder op zoek naar coöperatieve oplossingen maar waren ook eerder geneigd het conflict te negeren. Het zoeken van een coöperatieve oplossing wordt door de onderzoekers gezien als een vreedzame wijze van conflicthantering.

Verder onderstreept de vreedzame methode dat ook binnen een democratie niet alle problemen voorkomen kunnen worden en dat men ook daar met verschillen te maken heeft (Mouffe, 2009). Kinderen leren binnen de Vreedzame School daarom om pro-sociaal te handelen, om met hun frustraties om te gaan en om problemen op een vreedzame wijze op te lossen (De Winter, 2007). Waar mensen bij elkaar komen ontstaan nu eenmaal conflicten. Het is daarom zinvol om iedereen te leren hoe conflicten voorkomen kunnen worden, en als een situatie toch ontaardt in een conflict, hoe er constructief mee om te gaan (Pauw & Verhoeff, 2012). Om dit idee te realiseren worden er op de vreedzame scholen leerlingen opgeleid tot mediators. Deze mediatiemethode is een concrete opwerking van het principe dat kinderen zelf verantwoordelijkheid dragen voor het klimaat op school (Pauw & van Sonderen, 2006). Dit principe is afgeleid van het Amerikaanse *peer mediation* waarbij leerlingen bemiddelen bij elkaars conflicten op school (Bickmore, 2002). Een mediator geeft niet zelf oplossingen, maar helpt beide partijen hun standpunt naar elkaar over te brengen, om hen te stimuleren tot het zelf bedenken van oplossingen waarin beide partijen zich kunnen vinden (Smith, Daunic, Miller & Robinson, 2002).

Invloed van Omgeving

Uit de evaluatie van de Vreedzame Wijk bij kinderen is gebleken dat kinderen binnen gestructureerde omgevingen waar er een vreedzame sociale norm heerst handelen volgens deze vreedzame norm. In ongestructureerde omgevingen, zoals op straat, lijken kinderen

echter moeite te hebben om conflicten volgens de vreedzame methode op te lossen, terwijl ze de methode wel kennen (Horjus, van Dijken & Winter, 2012). Een verklaring hiervoor kan zijn dat het uiten van aangeleerde vaardigheden en attitudes afhangt van hoe nuttig de toepassing hiervan binnen hun omgeving wordt bevonden door de kinderen.

Binnen gestructureerde voorzieningen kan het wel nut hebben om de vreedzame methode te implementeren. Volgens De Winter (2005) kunnen kinderen zich op straat genoodzaakt voelen zich te conformeren aan de straatcultuur voor hun eigen veiligheid. De straatcultuur houdt in dat er sociale normen gelden op straat die bepalen hoe iemand zich op straat hoort te gedragen. Uit onderzoek van Anderson (1998) bleek respect een grote rol te spelen binnen de straatcultuur. Om dit af te dwingen en een reputatie hoog te houden wordt er agressief gedrag vertoond. Jongeren leren dat het gebruiken van geweld hun relaties met hun leeftijdsgenoten op straat definieert en voorkomt dat ze zelf het slachtoffer worden van geweld van anderen.

De invloed van de omgeving blijkt van grotere invloed te zijn dan de eigen attitude, waarmee wordt verwezen naar de manier waarop iemand geneigd is te reageren op een object, persoon of gebeurtenis (Azjen, 2005). Verder is de adolescentie een periode waarin jongeren extra gevoelig zijn voor de invloed van leeftijdsgenoten (YMCA of USA, 2003) wat ook zou kunnen bijdragen aan de beïnvloedbaarheid van jongeren door hun omgeving.

Doel van het Onderzoek

Onderzoek naar de vreedzame methode is vooral gericht geweest op de rol van kinderen en opvoeders. Uit onderzoek blijkt dat jongeren, met name broers en neven, in het publieke domein een belangrijke socialiserende rol kunnen spelen als actoren in het stimuleren van een vreedzaam klimaat. Uit de literatuur blijkt ook dat kinderen en jongeren zich conformeren aan de personen die zij als gelijkwaardig of net iets gevorderd dan hen beschouwen. Dit zijn de leeftijdsgenoten of net iets oudere kinderen: Uit de buurt, van school, vrienden, zussen en broers en neven en nichten (Harris, 1998; Naber, 2004).

Dit onderzoek richt zich op de wijze waarop vreedzaam geschoolde jongeren tussen de 13 en 16 jaar betrokken zijn bij conflicthantering in de wijk Kanaleneiland. Specifiek wordt er gekeken naar de implementatie van de vreedzame methode bij de conflicthantering en naar een mogelijk verschil tussen jongen en meisjes. Er wordt gekeken wat de invloed is van de omgeving en wat de rol van broers, neven en mediators is. Tot slot zijn er specifieke vragen van Stichting Jongerenwerk Utrecht (JoU) betrokken omtrent de behoefte naar mediators en de implementatie van de vreedzame methode binnen de stichting (bijlage 2 en 3).

Methode

Onderzoeksdesign

De resultaten in dit onderzoek zijn verkregen met behulp van kwalitatief onderzoek, waarbij een semi-gestructureerde vragenlijst is opgesteld bestaande uit open vragen, waarbij ruimte was voor de interviewer om door te vragen. De vragenlijst werd face-to-face afgenomen. Eerst werden er algemene vragen gesteld over conflicten en conflicthantering om zo de eerste gedachten van de jongeren uit te vragen. Verder werden er vignetten gebruikt waarin casussen werden geschetst en waarover de respondenten vragen dienden te beantwoorden.

Onderzoeksgroep en Onderzoeksinstrumenten

In dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een doelgerichte selecte steekproef. Jongeren tussen de 13 en 16 jaar uit Kanaleneiland zijn benaderd, bij voetbalclub Magreb '90 en bij Stichting JoU. Er is voor deze leeftijdsgroep gekozen omdat deze kinderen op de basisschool vreedzaam geschoold zijn en momenteel de overgang hebben gemaakt naar het voortgezet onderwijs. Dit maakt het mogelijk om te onderzoeken of de vreedzame methodiek nog gebruikt wordt door jongeren bij het oplossen van conflicten.

De interviews zijn afgenomen bij 13 jongens en 6 meisjes tussen de 13 en 16 jaar met een gemiddelde leeftijd van respectievelijk 14,9 en 14,6 jaar. Er zijn 6 jongens geïnterviewd bij de voetbalclub Magreb '90 en de resterende 13 jongeren zijn geïnterviewd tijdens een activiteit van Stichting JoU. Alle jongeren waren woonachtig in Kanaleneiland. De jongeren hadden een Turkse of Marokkaanse achtergrond. Alle jongeren zaten op de middelbare school en zijn geselecteerd op het feit dat ze vreedzaam geschoold zijn op de basisschool. In de steekproef zaten twee respondenten die mediator zijn geweest: Een jongen en een meisje.

Dataverzameling

De vragenlijst bestond uit zowel open vragen als vignetten. De vignetten beschreven een conflictsituatie waarbinnen rekening werd gehouden met de thema's betrokkenheid en omgeving (bijlage). De respondenten werd vervolgens gevraagd hierop te reageren door bijbehorende open vragen te beantwoorden. De onderwerpen van de conflicten zoals beschreven in de vignetten zijn aangepast aan de doelgroep. Zo is er gekozen om voor de respondenten bij de voetbalclub Magreb '90 situaties te schetsen die betrekking hebben op het voetbal.

De interviews werden gehouden bij Stichting JoU en op de voetbalclub. Op beide locaties bevonden de jongeren zich in een gezamenlijke ruimte, bijvoorbeeld de kantine, waarna ze een voor een werden meegenomen door de interviewers. Er is een verschil geobserveerd tussen de twee locaties bij werving van respondenten. Bij Stichting JoU werd door de interviewers gevraagd welke aanwezigen wilden deelnemen aan het onderzoek. Wanneer respondenten aangaven niet mee te willen doen, kwam het voor dat de jongerenwerkers aandrongen op hun deelname, waarna zij toegaven. Bij Maghreb '90 was echter al een groep jongeren geselecteerd door de trainer die mee zouden doen. Opvallend was dat zij zeer bereid waren om deelname, terwijl zij niet op de hoogte waren van de verloting van tegoedbonnen onder de deelnemers. De onderzoekers weten niet of de trainer hierin invloed heeft gehad en, of en in hoeverre dat de resultaten heeft veranderd.

In dit onderzoek werd geprobeerd de betrouwbaarheid hoog te houden. Dit kan bereikt worden door de locatie te kiezen waar de beste kansen liggen om het onderzoek te laten slagen (Boeije, 2010). Daarbij is het onder andere van belang dat de interviews op een rustige en vertrouwde locatie worden afgenomen. De voetbalclub en de stichting zijn vertrouwde omgevingen waarbij verwacht werd dat de jongeren zich snel op hun gemak zullen voelen maar kunnen ook rumoerig zijn. Daarom werd ernaar gestreefd de interviews op rustige plekken af te nemen om zo afleiding te beperken. Het is belangrijk dat toevallige invloeden de onderzoeksresultaten niet vertekenen (Boeije, 2010).

Het was moeilijk om conclusies te trekken over de externe validiteit van het onderzoek. Als het om kwalitatief onderzoek gaat, ligt de nadruk eerder op het begrijpen van bepaalde fenomenen dan bij het kunnen generaliseren naar een populatie. Toch is het belangrijk stil te staan bij de generaliseerbaarheid van het onderzoek (Boeije, 2010). Hiervoor is het belangrijk dat alle jongeren in Kanaleneiland gerepresenteerd worden binnen de steekproef (Boeije, 2010). Het feit dat de respondenten allemaal afkomstig zijn van andere scholen en verspreid in de wijk wonen, vergroot naar verwachting de generaliseerbaarheid. Een specifiek en gemeenschappelijk kenmerk van de steekproef was de deelname van respondenten aan activiteiten van Maghreb '90 of Stichting JoU. Mogelijk ontlenen de jongeren hun normen en waarden aan deze organisaties.

Het gebruik van sturende vragen en de rol van sociaal wenselijkheid binnen vragenlijsten kunnen ertoe leiden dat de validiteit in het geding komt (Van der Pligt &

de Vries, 1995). De mogelijkheid tot doorvragen maakte het mogelijk antwoorden van respondenten te concretiseren en verdiepen. Verder werd er vooraf aangegeven dat de interviews geheel anoniem waren en er geen goede of foute antwoorden waren om zoveel mogelijk sociaal wenselijke antwoorden te ondervangen. De validiteit is op deze punten gewaarborgd.

Verder werd er gestreefd naar een steekproefomvang die tot stand is gekomen door het bereiken van theoretische saturatie. Dit betekent dat er zich geen nieuwe relevante data opdoen en dat de thema's volledig uitgewerkt zijn. Het is hierbij moeilijk te zeggen of complete saturatie bereikt is. De meningen, het gedrag en het handelen van jongeren zullen altijd verschillen. Het werd, naar mate het onderzoek liep, waarschijnlijk dat door het interviewen van nog meer jongens er zich geen nieuwe informatie zou opdoen. Bij de meisjes waren de resultaten wisselender, waardoor verwacht wordt dat de resultaten anders hadden kunnen zijn wanneer de groep vrouwelijke respondenten groter was. Door communicatieproblemen met de organisaties konden ook niet meer meisjes te geïnterviewd worden. Verder vonden de interviews plaats op twee verschillende locaties. Dit betekent voor dit onderzoek dat achtergrondvariabelen met betrekking tot de aard van de locatie ook een rol spelen. Tot slot kan gezegd worden dat complete saturatie niet heeft plaatsgevonden. De onderzoekers zijn er niet van overtuigd dat verder onderzoek geen nieuwe relevante informatie zal opleveren.

Resultaten

Inleiding

Voor de uitwerking van de thema's werd de jongeren een vragenlijst voorgelegd, waarin werd begonnen met algemene vragen. De jongeren gaven aan minstens twee tot drie keer per week op straat te zijn, met name op pleinen en voetbalvelden. De werving van de jongeren vond plaats bij twee verschillende gestructureerde omgevingen voetbalclub Magreb '90 en Stichting JoU. De stichting is, in tegenstelling tot Magreb '90, actief bezig met het toepassen van de vreedzame methodiek. De jongerenwerkers van Stichting JoU werken volgens de uitgangspunten van de vreedzame methode en alle jongerenwerkers worden hierin getraind en bijgeschoold.

Algemeen Beeld van de Vreedzame Methode

De meeste jongeren waren in staat de stappen van conflicthantering te benoemen. Ook waren de jongeren in staat concrete voorbeelden te benoemen van conflicthantering met behulp van een mediator. Bij de vraag of jongeren de methode van conflicthantering zelf ook toepassen in het dagelijks leven werd door velen aangegeven dat dit niet het geval is. Na

doorvragen bleken de jongeren *hun eigen* manier van conflicthantering te gebruiken. Hierbinnen kwam de kern van de vreedzame methode wel terug, waaronder eerst afkoelen en met elkaar praten.

Bijna alle jongens gaven een positieve waardering aan de vreedzame methode. De jongens benoemden dat ze het *goed* vinden. De redenen die zij hiervoor gaven waren echter niet altijd duidelijk. Wel gaf een groot deel van de jongens aan dat conflicten op de basisschool sneller en beter werden opgelost met behulp van deze methode. Meisjes blijken de conflicthantering volgens de vreedzame methode kinderachtig te vinden. Het volgende fragment illustreert dit:

Interviewer: Ehm nou de stappen die je op de basisschool hebt geleerd, denk je dat je die nog toepast nu?

Respondent: Nee

Interviewer: Niet?

Respondent: Nee, ja, ik denk eigenlijk dat het best wel kinderachtig is. Ja handje geven, weetjewel. Nu, ja, sowieso ik heb niet veel te maken met ruzies dus ik denk dat het meer echt iets is van de basisschool dat je elkaar, dat je ruzie hebt omdat de een een pen gooit op de ander weet je wel, als je ouder wordt is dat niet echt toepasselijk.

Conflicthantering: Eerste Reactie op een Conflict

De eerste reactie van jongeren op conflicten werd bevraagd door eerst algemene vragen te stellen, zonder enige situatieschets. De jongens kiezen ervoor een conflict uit te praten of een compromis te sluiten. Verder kozen zij er ook voor om het conflict te negeren en benadrukten zij dat ze niet graag fysiek geweld gebruiken. Hun reactie zou ook afhangen van de houding van de tegenpartij. Fysiek geweld werd als zelfverdedigingsmechanisme gebruikt. De meisjes vertelden dat zij conflicten meestal negeren. Hierbij noemden zij echter dat ze wel altijd eerst iets zouden terug doen. Uit de resultaten blijkt dat de meisjes hun zin doordrukken, soms in combinatie met verbale escalatie.

Conflicthantering binnen Gestructureerde Omgevingen

Bij de vignetten die zich afspelen in een gestructureerde omgeving vertelden jongeren meestal eerst hoe zij zelf met het conflict om zouden gaan. Ze kozen vooral voor het zoeken naar een compromis. Meisjes kozen hier vaker voor het conflict negeren of het doordrukken van hun eigen zin. Wanneer de gekozen omgang niet effectief bleek en het conflict uit de hand dreigde te lopen, gaven zowel de jongens als de meisjes aan er een jongerenwerker of

trainer bij te halen. Hier viel op dat de jongens van Magreb '90 eerder de trainer erbij haalden dan dat de jongens en meisjes van Stichting JoU de jongerenwerk(st)er erbij haalden. De jongens van Magreb '90 gaven aan dat de trainer de leiding heeft en dus beslist.

In een interview met een meisje werd gezegd dat jongens sterker zijn dan de meisjes. Dit geeft de indruk dat zij, wanneer ze kan terugvallen op een jongerenwerker, hierbij een gevoel van veiligheid ervaart. Het volgende fragment illustreert dit:

Respondent: Als het echt heel erg uit de hand loopt, roep ik een van de jongens, die werken. Dan leg ik uit wat er is gebeurd. Of wij worden eruit gestuurd of hun [*sic*] worden eruit gestuurd, simpel.

Interviewer: Je zou iemand erbij [*sic*] roepen?

Respondent: Ja, als het echt uit de hand loopt, ja. Jongens zijn natuurlijk sterker dan meiden, dan zou ik wel iemand erbij roepen, ja.

De betrokkenheid bleek ook een rol te spelen. Wanneer de jongens indirect betrokken waren bij een conflict in een gestructureerde omgeving, kozen zij voornamelijk voor het conflict uitpraten of het sluiten van een compromis: Een coöperatieve oplossing. Als jongens echter direct betrokken waren, kozen zij voor het doordrukken van hun zin. Ook de meisjes kozen vaker voor het doordrukken van hun zin als zij direct betrokken waren. Als meisjes niet direct betrokken waren, kozen zij ervoor het conflict te negeren of de leiding erbij te halen.

Bij directe betrokkenheid geven respondenten aan niet snel toe te willen geven aan de ander. Voor de jongens gaat dit regelmatig samen met escalatie, zowel verbaal als fysiek. Het volgende fragment illustreert het doordrijven van de eigen zin en het escalerende gedrag: 'Ik zou gewoon zeggen 'laat me met rust'. En zoals ik zei: Ik ben ook eigenwijs dus ik zou gewoon lekker blijven zitten en mijn spel spelen.'

In een ander interview werd het volgende gezegd:

Respondent: Gewoon, eerst tegen hen zeggen dat ze weg moeten gaan. En als ze niet weggaan, dan gaan we het hard aanpakken.

Interviewer: Hard aanpakken? En hoe bedoel je dat, wat doe je dan?

Respondent: Ja, vechten.

Voor meisjes blijkt het niet toe willen geven aan de ander ook te gelden. Opvallend is dat alle meisjes aangeven escalerend te reageren wanneer iemand hen een duw geeft. Dit

escalerende gedrag was uit boosheid en niet uit zelfverdediging, zoals bij de jongens naar voren kwam. Het volgende fragment laat het escalerende en niet toegeeflijke gedrag van een meisje zien:

Respondent: Ik zou naar haar toe gaan en erop ingaan. Ik zou haar ook duwen.

Interviewer: Als zij vervolgens sorry zegt zou je dan ook gelijk stoppen.

Respondent: Ik zou niet gelijk stoppen. Want zij is begonnen.

Conflicthantering binnen Ongestructureerde Omgevingen

Binnen een ongestructureerde omgeving kozen de jongens in meerderheid voor een coöperatieve oplossing, en dan met name het sluiten van een compromis. Een voorbeeld van zo'n compromis is terug te vinden in de volgende uitspraak afkomstig uit één van de interviews: "Dat gebeurt soms en dan zeggen we: Of we gaan tegen elkaar partijen of wij pakken een helft en jullie een helft." Het negeren of doordrukken van de zin kwam maar zelden voor. Het volgende fragment is nog een voorbeeld van het sluiten van een compromis:

Respondent: Ik zou het gaan bespreken en zeg maar een deal maken van ja, even een paar minuten en dan mogen jullie weer. Of over een aantal minuten mogen jullie weer erop spelen, en dan weer wij. Zeg maar, zo iets bespreken, zeg maar.

Interviewer: Dus je zou echt een oplossing gaan zoeken?

Respondent: Ja, echt een planning maken. Wij mogen, dan jullie, wij mogen [*sic*].

In een ongestructureerde omgeving reageren meisjes wisselend. De meeste meisjes zouden in een conflict de zin doordrukken combineren met negeren. De meisjes zeiden eerst wat terug en negeerden het conflict vervolgens. Zin doordrukken ging hier, in tegenstelling tot bij de jongens, met verbale agressie gepaard. Een voorbeeld dat werd gegeven door een vrouwelijke respondent:

Ik zou vragen wat er valt te lachen? Ik ben geen clown of zo, dat je moet lachen. Ik zou zeggen dat het nergens op slaat en als ze ruzie zoeken dat ze het ergens anders moeten gaan zoeken. Ik zou gewoon negeren en laten voor wat het is.

Meisjes kozen in een ongestructureerde omgeving sneller voor het negeren van het conflict, dan in een gestructureerde omgeving. Zo zei één van de meisjes:

In dit geval zou ik er zelf niet eens op in gaan. Ik ben niet bang voor diegene, maar ik zou er niet op ingaan, ik zou weglopen. Dan zouden ze wel roepen ‘bangerd’ of zo, maar ik zou er niet op in gaan. Ik ga mezelf niet verlagen tot hun niveau.

Meisjes gaven vaker aan zich ‘niet te willen verlagen tot het niveau van een ander’. Daarom negeren zij het conflict. Zo zei een van de meisjes: ‘Ik ben dan iemand die dan wegloopt, ik ga me niet verlagen op straat. Ik heb gezien hoe meiden vechten op straat en ik zou dat echt niet kunnen.’

De mate van betrokkenheid had binnen ongestructureerde omgevingen alleen een duidelijke invloed op de meisjes. Meisjes kwamen hier op voor een vriendin. Dit gebeurde door de ander aan te spreken op het gedrag ten opzichte van deze vriendin. Ook dit ging gepaard met verbaal escalerend gedrag. Wanneer zij direct betrokken waren kozen zij ervoor om hun eigen zin door te drukken met verbaal geweld.

Straatcultuur

De jongens blijken zich op straat niet veilig te voelen, omdat daar “alles kan gebeuren”. Zo benoemde een van de jongens: ‘Ik heb daar niks mee te maken. Straks haalt een van hun een wapen eruit en schiet hij mij neer. Is al vaak gebeurd, vriend.’

Verder geven ze aan er in een ongestructureerde omgeving niet op te kunnen vertrouwen dat iemand hen zal helpen als het uit de hand loopt. Zo blijkt uit het volgende fragment van een respondent:

Ja, als er ruzie op school is en het gaat te ver dan heb je wel de meesters die uiteindelijk je uit elkaar komen halen op school. En op straat is er meestal niemand die je uit elkaar helpt. Meestal lopen mensen langs en lopen ze gewoon door.

Daarnaast weten jongeren op straat niet wat ze kunnen verwachten van een onbekend persoon. De jongens gaven daarbij aan dat het conflict daarom op straat eerder uit de hand zou kunnen lopen.

Respondent: Ja, bijvoorbeeld een vriend, je weet hoe hij is... Soms weet je ook of hij liegt, of jij liegt, daar kom je gewoon achter als vrienden, zeg maar, en bij een onbekende weet je dat niet.

Interviewer: Ja, oké, en reageer je dan anders?

Respondent: Ja, een beetje anders ja.

Interviewer: En kun je een voorbeeld geven?

Respondent: Ik doe wel wat agressiever tegen een onbekende. Als ik gelijk heb dan.

De meisjes benoemden geen onveilig gevoel op straat. Wel benoemden de meisjes escalerend gedrag te vertonen. Een meisje zei: ‘‘Als er mensen omheen staan gaan ze denken, kijk ze is bang voor haar of zo. Ga je meer jouw stem verheffen en proberen uit te dissen dan wanneer je alleen bent.’’ Een ander meisje gaf aan dat mensen op straat geneigd zijn stoer te doen, vanwege de eer. ‘‘Je gaat toch niet naar iemand anders luisteren? Uitdagen, en het maakt niet uit wie erbij komt, die eer is veels te groot. Van kleins af aan hoor, zijn ze zo. De eer is veel te groot.’’

De antwoorden van de meisjes sluiten wel aan op die van de jongens als het gaat om een voor hen onbekend persoon. Ook zij gaven aan dat het conflict dan eerder uit de hand loopt. Zo benoemde een van de meisjes: ‘‘Als het je vriendin is weet je hoe die persoon in elkaar zit. Je weet of ze het meent of niet. Als je die persoon niet kent loopt het eerder uit de hand.’’

De meisjes gaven aan wel de vreedzame methode te gebruiken als het om een vriendin gaat. Wanneer het niet om een vriendin gaat vinden zij het oplossen van het conflict minder belangrijk. Het volgende citaat illustreert dit: ‘‘Als ze geen goede vriendin is dan kan het me echt niet schelen. Dan zoekt ze het maar uit.’’

Verschil School en Straat

De jongeren is ook gevraagd of zij een verschil ervaren in het toepassen van Vreedzaam op school en op straat. Dit was bij de meeste jongeren het geval. Door zowel jongens als meisjes werd aangegeven dat zij school ervaren als een plek waar ze in de gaten gehouden worden en straf kunnen krijgen. In de antwoorden van de jongens kwam ook hier het onveilige straatgevoel weer naar voren. Dit blijkt uit het volgende fragment:

Interviewer: Hoe komt het dat je het niet iets vindt voor buiten?

Respondent: Gewoon op school kan het nog daar zijn juffrouws enzo [*sic*], maar ehh buiten niet.

Interviewer: En wat voor verschil maakt dat?

Respondent: Een groot verschil.

Interviewer: Kun je dat iets meer uitleggen?

Respondent: Ehm [...] Gewoon [...] buiten kan alles gebeuren, op school niet.

Interviewer: Buiten kan er van alles gebeuren en op school niet?

Respondent: Ja.

Het grootste deel van de jongens gaf aan dat de vreedzame methode niet op straat toegepast hoefde te worden, het andere deel vond dat dit wel op straat toegepast moest worden. De jongens die van mening waren dat het iets voor op school is vertelden dat ze zelf wel weten hoe ze een conflict moeten oplossen. De jongens die vonden dat het op straat toegepast kon worden, gaven aan dat ze er niks aan hebben als het alleen op school gebeurt, en dat goed gedrag zowel op school als buiten school belangrijk is. De meisjes waren echter van mening dat de vreedzame methode alleen iets voor op school is. Zij gaven hierbij aan dat ze zelf willen en kunnen bepalen wat ze doen op straat. Zo vertelt één van de respondenten:

Ik vind dat ze het echt alleen op school moet doen, want buiten school moet je gewoon doen wat je wil, en dan moeten er niet mensen nog komen van ja dit en dat. Dat vind ik nergens op slaan, dat is je eigen vrijheid, gewoon doen wat je wilt.

Steundende Derden

De meeste jongeren vertelden dat zij doorgaans liever geen derden betrekken bij hun conflicten. De meest genoemde verklaring hiervoor is dat zij ervan overtuigd zijn dat zij nu op een leeftijd zijn waarop ze problemen zelf willen en kunnen oplossen. Wanneer een conflict uit de hand dreigde te lopen, wilden de jongeren echter wel derden betrekken. Meisjes benoemden daarnaast ook dat ze het gênant vinden en dat het afdoet aan hun status wanneer zij derden betrekken bij hun conflicten. Zo vertelt één van de meisjes: "Ik zelf vind dat iets te gênant. Ook gewoon qua eer. Je doet het niet." Wanneer de tegenpartij ouder of sterker was dan zichzelf, waren meisjes echter vaker geneigd om derden erbij te halen. Dit zien we niet terug bij de jongens.

Wanneer jongeren aangaven toch iemand te willen betrekken bij hun conflict, verkozen zij het betrekken van een mediator boven het betrekken van een broer of neef. De mediator zou een neutrale rol hebben en getraind zijn om te bemiddelen bij conflicten. De meisjes verkozen juist het betrekken van een broer of neef boven het betrekken van een mediator. Zij gaven aan waarde te hechten aan het feit dat een broer of neef familie is, en dat familie hen beter begrijpt en kent dan een mediator. Het volgende citaat illustreert dit:

Respondent: Voor mijn broer denk ik.

Interviewer: Waarom?

Respondent: Die begrijpen je ook. Vaak is een mediator van, ze tonen geen begrip, ze doen gewoon wat hun zelf zeggen. Ze denken niet van hoe jij in je schoenen staat en zo.

Daarnaast vinden de meisjes het erbij halen van een mediator eerder gênant dan het erbij halen van een broer of neef. Het volgende citaat illustreert dit: ‘‘Ja broer. Eerlijk is eerlijk als je die erbij haalt weet je dat het opgelost zal zijn. Als je er een mediator bij haalt dan denken mensen echt van wat doe jij nou.’’

Stichting Jongerenwerk Utrecht (JoU)

Uit de specifieke vragen van Stichting JoU is naar voren gekomen dat de jongeren vinden dat er binnen Stichting JoU geen mediator nodig is. De hiervoor genoemde verklaringen zijn vrijwel gelijk. De jongeren vertelden dat er binnen Stichting JoU een goede sfeer heerst en dat een mediator daarom overbodig is. De jongeren benadrukten dat ze vrienden van elkaar zijn. Zo vertelt één van de respondenten: ‘‘Maar bij ons, wij zijn een soort van familie. We kennen elkaar van straat en we kennen elkaar van hier, we maken niet echt ruzies, af en toe wel grapjes met elkaar.’’

Sommige jongeren gaven wel aan dat een mediator goed zou kunnen werken voor de jongere kinderen binnen de stichting en dat de jongeren binnen de stichting zelf de rol van mediator best op zich zouden kunnen nemen. De meeste jongeren vertelden echter zelf niet zo’n interesse te hebben om mediator te worden door gebrek aan tijd of motivatie.

De jongeren gaven verder aan dat er ook binnen Stichting JoU conflicten zijn, maar dat zij het vertrouwen erin hebben dat zij deze conflicten met elkaar kunnen oplossen. Verder kwam er ook een sterk vertrouwen in de groepsleiding naar voren. De jongeren gaven aan dat wanneer ze zelf niet in staat zijn een conflict op te lossen, de leiding hierin helpt. Stichting JoU zou volgens de jongeren de vreedzame methode al voldoende implementeren, een verdere implementatie vinden zij dan ook overbodig.

Invloed van Achtergrondvariabelen

Er zijn verschillen gevonden tussen de aard van de twee locaties waar de respondenten geworven zijn. De jongeren gaven aan dat er binnen de voetbalclub duidelijke regels zijn rondom conflicten en het omgaan daarmee en dat zij oplossingen vaak aangereikt krijgen van de trainer. Hierbinnen is er minder ruimte voor de jongeren om op hun eigen manier met conflicten om te gaan of om met elkaar op een democratische en vreedzame wijze beslissingen te nemen. Zo is het bijvoorbeeld de trainer die bepaalt wie er speelt op welke

positie, de jongeren krijgen niet de gelegenheid om dit met elkaar te besluiten. De activiteiten bij Stichting JoU zijn anders van aard en hebben vaak een vreedzame insteek. Er is binnen Stichting JoU juist wel ruimte voor de jongeren om conflicten op een vreedzame methode op te lossen met elkaar. In een observatie is opgemerkt dat de jongerenwerkers bij Stichting JoU de jongeren stimuleren tot het zelf oplossen van problemen. Zo kwam het voor dat een jongere last had van een groepje jongeren dat om hem en de interviewer heen hing. Deze jongere ging zelf in gesprek met het groepje. Deze jongen benoemde: ‘‘Even wachten, ik kom zo weer bij jullie, laat ons nu even met rust. ‘’ De leiding was aanwezig, maar liet de jongeren het zelf oplossen.

Onder de 19 respondenten waren twee jongeren, een jongen en een meisje, mediator geweest op de basisschool. Aan de antwoorden van het meisje was te merken dat zij mediator was geweest, omdat zij de stappen van de vreedzame methode goed kon navertellen. Met name de stap ‘afkoelen’ benoemde zij regelmatig. Het meisje gaf echter wel aan dat ze op haar leeftijd geen vreedzame methode meer wilde gebruiken. De jongen daarentegen, wilde conflicten wel volgens de vreedzame stappen oplossen. Ook aan zijn antwoorden was te zien dat hij mediator was geweest: Hij benoemde de stappen van de vreedzame methode concreet.

Verder bleek uit de observaties dat de toon van de reactie van meisjes op vragen over conflicten verschilde van die van de jongens. De meisjes reageerden meer escalerend op conflicten dan jongens. De meisjes hadden snel hun antwoorden klaar en hadden daarbij een agressievere toon. De jongens reageerden rustig op vragen over conflicten. De toon die de jongeren aanhielden tijdens de interviews, komt overeen met de inhoud van hun antwoorden.

Conclusie en Discussie

Dit onderzoek trachtte een beeld te vormen van de wijze waarop vreedzaam geschoolde jongeren tussen de 13 en 16 jaar uit Kanaleneiland omgaan met conflicten. Specifiek is er gekeken naar de implementatie van de vreedzame methode bij de conflicthantering en naar een mogelijk verschil tussen jongens en meisjes. Bij deze conflicthantering wordt er gekeken wat de invloed van de omgeving is: er wordt gekeken hoe jongeren met conflicten omgaan in gestructureerde en ongestructureerde omgevingen. Ook de rol van broers, neven en mediators hierbij is bekeken. Resultaten zijn verkregen met een semi-gestructureerde vragenlijst die face-to-face is afgenomen. Er is gebruik gemaakt van open vragen en vignetten waarin concrete conflictsituaties werden geschetst.

Algemeen Beeld van de Vreedzame Methode

Uit de resultaten komt naar voren dat met name jongens een positieve waardering geven aan de vreedzame methode. Meisjes staan negatiever tegenover deze methode en

passen het dan ook nauwelijks toe. Uit hun antwoorden kwam naar voren dat ze de methode kinderachtig vonden. Dit gegeven doet denken aan de in literatuur besproken ‘Vreedzame dip’ (Horjus, van Dijken & de Winter, 2012; Hoornaar et al, 2013). Deze dip zou volgens de literatuur echter al in groep 8 plaats vinden, en bovendien waren er indicaties dat de dip maar tot 15 jarige leeftijd zou duren. Toch zien we hier dat oudere meisjes zich afzetten tegen de methode. Het lijkt hier eerder met de leeftijd van de meisjes te maken te hebben, waarin ze hun problemen zelf willen oplossen. Of de meisjes zich hier tijdelijk tegen de methode afzetten, weten we echter niet.

Genderverschil

Er is een verschil in conflicthantering gevonden tussen jongens en meisjes. Dit verschil bleek ook uit verschillende studies (Shockley-Zalabak, 1981; Alexander, 2001). Uit de studie van Alexander (2001) bleek dat jongens eerder hun zin zouden doordrukken en agressie zouden gebruiken, terwijl meisjes eerder coöperatieve oplossingen zoeken of het conflict negeren. Uit dit onderzoek blijkt dat jongens vaker een coöperatieve oplossing hanteren dan meisjes. Dit sluit niet aan bij de literatuur en de vreedzame methode (Stevahn, 2004; Pauw & Verhoeff, 2012). Meisjes hebben eerder de neiging tot het doordrukken van de eigen zin, waarbij regelmatig escalerend gedrag voorkomt. Alleen de voorkeur voor negeren van de meisjes komt overeen met de literatuur (Alexander & Leigh, 2001). De verschillen tussen jongens en meisjes zijn groot te noemen. Jongens reageerden ten alle tijden rustig op vragen over conflicten. Meisjes reageren juist erg fel, met een agressieve toon. Volgens de literatuur zouden jongens eerder escalerend gedrag vertonen dan meisjes en zijn ze minder geneigd conflicten constructief op te lossen. Dit onderzoek laat het tegenovergestelde zien. Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat de jongens meer bereid waren mee te doen aan het onderzoek dan de meisjes, waardoor zij mogelijk geneigd waren tot meer escalerend reageren. Het feit dat de jongens meer bereid waren om deel te nemen aan het onderzoek speelt mogelijk een rol in de wijze waarop de respondenten de vragen hebben beantwoord.

Omgeving

Bij het maken van een vergelijking tussen gestructureerde en ongestructureerde omgevingen, zijn er overeenkomsten gevonden tussen de bevindingen van dit onderzoek en de literatuur. Vanuit de literatuur blijkt dat het implementeren van de vreedzame methode nuttig is binnen gestructureerde omgevingen, maar dat jongeren zich voor hun eigen veiligheid op straat eerder conformeren tot de straatcultuur (De

Winter, 2005). Uit de resultaten bleek dat jongens zich onveilig voelen op straat, daarom kozen zij er hier vaker voor het conflict te negeren, dan wanneer zij zich in een gestructureerde omgeving bevonden. Ook wordt er fysiek geweld genoemd, maar dit lijkt te dienen als zelfverdedigingsmechanisme. De jongens lijken zich dus genoodzaakt te voelen anders te reageren, wanneer zij een onveilig gevoel op straat ervaren. Bij meisjes is dit echter niet gevonden. Wel kwam hier 'stoer doen' op straat naar voren, waarbij vaker escalerend gedrag werd vertoond. Deze reactie lijkt op een *flying forward* reactie, waarbij de aanval als de beste verdediging wordt gezien. Ook dit komt overeen met de literatuur: om respect af te dwingen en een reputatie hoog te houden vertonen jongeren escalerend gedrag (Anderson, 1998). De resultaten van dit onderzoek komen overeen met de bestaande literatuur over de straatcultuur.

Het Betrekken van Broers, Neven en Mediatoren

Op basis van eerder onderzoek was de verwachting dat broers en neven een socialiserende rol op straat zouden kunnen spelen. Jongeren conformeren zich aan de leeftijdsgenoten of de net iets oudere kinderen: Uit de buurt, van school, vrienden en vriendinnen, zussen en broertjes en neven en nichten (Harris, 1998; Naber, 2004). Uit de resultaten bleek echter dat de broers en neven nauwelijks een rol spelen bij conflicthantering op straat. De jongeren gaven aan liever hun problemen zelf op te lossen en hierbij geen hulp te behoeven van een broer of neef. Bij meisjes kwam hier nog bij dat zij het *gênant* vinden om iemand bij het conflict te betrekken: voor hen is het van groot belang dat andere jongeren positief over hen denken. Dit is mogelijk een verklaring voor het stoer willen zijn op straat.

Beperkingen van het Onderzoek

Dit onderzoek kent ook beperkingen. Ongeveer de helft van de respondenten is geworven bij Stichting JoU en ongeveer de helft bij Magreb '90. Bij Stichting JoU wordt actief gewerkt met de vreedzame methode, dit zou invloed kunnen hebben op de jongeren die bij Stichting JoU komen. Dit betekent mogelijk dat ze hierdoor anders naar de vreedzame methode kijken dan jongeren die niet deelnemen aan activiteiten van Stichting JoU. Hierdoor zijn de resultaten mogelijk niet te generaliseren naar alle vreedzaam geschoolde jongeren in Kanaleneiland. Verder werd het maken van een vergelijking tussen jongens en meisjes binnen dit onderzoek bemoeilijkt door de ongelijke sekseratio. Onderzoek zou verbeterd kunnen worden door de respondenten bij meer vergelijkbare organisaties te werven en de sekseratio gelijk te maken.

Een andere kanttekening heeft betrekking op de interviewafnames. Ten aanzien van de validiteit kan worden opgemerkt dat een aantal interviews zijn afgenomen in een ruimte waar ook andere personen aanwezig waren, vanwege het gebrek aan een rustige ruimte. De respondenten zijn hier mogelijk afgeleid geweest door de personen die zich in dezelfde ruimte bevonden. Ook kan het zijn dat deze respondenten sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven omdat zij zich ervan bewust waren dat de andere personen mee konden luisteren. Verder vonden de interviews vaak plaats aan het einde van de dag nadat de jongeren aan een activiteit hadden deelgenomen of na een voetbaltraining. De jongeren waren mogelijk vermoeid waardoor ze zich minder goed hebben kunnen concentreren op de interviews. Het zoeken naar een rustige ruimte en het kiezen van een gunstiger tijdstip voor de jongeren, zou hier een verbeterpunt zijn.

Tot slot is er geen volledige saturatie bereikt in ons onderzoek. Bij de jongens, is er een duidelijk beeld ontstaan van hun conflicthantering. Dit was echter niet het geval bij de meisjes: De antwoorden zijn wisselend en met een groter aantal respondenten is de verwachting dat deze antwoorden een specifiekere richting op zouden zijn gegaan. Als er naar de literatuur gekeken wordt, zou het zo kunnen zijn dat de meisjes dan toch vaker voor coöperatieve oplossingen zouden kiezen (Alexander, 2001). Hierover kunnen slechts verwachtingen uitgesproken worden, omdat saturatie op dit punt niet is bereikt.

Literatuur

- Ajzen, I. (2005). *Attitudes, personality, and behavior* (2nd ed.). Maidenhead, UK: Open University Press.
- Alexander, K. L. (2001). Prosocial behaviors of adolescents in work and family life: Empathy and conflict resolution strategies with parents and peers. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities and Social Sciences*, 61, 33-67.
- Anderson, E. (1998). The social ecology of youth violence. *Crime and Justice*, 24, 65-104.
- Bickmore, K. (2002). Good training is not enough: Research on Peer Mediation Program Implementation. *Social Alternatives*, 21, 33-38. doi:10.1002/crq.17
- Biesta, G. & Lawy, R. (2009). Understanding young people's citizenship learning in everyday life. *Education, Citizenship and Social Justice*, 4, 5-24. doi:10.1177/1746197908099374
- Boom, J. & Brugman, D. (2005). Measuring moral development in adolescents. In W. van Haaften, T. Wren & A. Tellings (Eds.). *Moral Sensibilities and Education III. The adolescent*. (pp. 87-112). Bommel/London/Paris: Concorde.
- Broeders, A., Broenink, N., Duijvestijn, P., Fransen, N., & Wolswinkel, L. (2012). *Opvoeden samen met de buurt. Buurtanalyse en eindconclusie*. Amsterdam: DSP-groep.
- Dam, G. ten, Geijsel, F., Reumerman, R. & Ledoux, G. (2010). Burgerschapscompetenties: de ontwikkeling van een meetinstrument. *Pedagogische Studiën*, 87, 313-333.
- Day, M. (2014). *Impact van de Vreedzame aanpak op de burgerschapscompetenties van kinderen. Een voorloper van het effectiviteitsonderzoek naar De Vreedzame School en De Vreedzame Wijk*. Masterthesis Universiteit Utrecht. Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken, Faculteit Sociale Wetenschappen.
- Daunic, A. P., Smith, S. W., Robinson, T. R., Miller, M. D., & Landry, K. L. (2000). School-wide conflict resolution and peer mediation programs: Experiences in three middle schools. *Intervention in School and Clinic*, 35, 94-100. doi:10.1177/105345120003600204
- De Winter, M. (2005). Democratieopvoeding versus de code van de straat. In R. Janssens, T. Schillemans & M. de Winter (Eds.), *Opvoeding democratie* (pp. 11- 33). Amsterdam: SWP.

- De Winter, M. (2007). Opvoeding, onderwijs en jeugdbeleid in het algemeen belang: de noodzaak van een democratisch-pedagogisch offensief. In: van Lieshout, van der Meij & de Pree (Red.), *Bouwstenen Voor Betrokken Jeugdbeleid, WRR Verkenningen, 1*.
- Dierx, J., & Verhoef, C. (2013a). Het Utrechts Mediatiemodel: een samenwerkingsmodel om basisconflicten op wijkniveau op te vangen. *Ontwikkeld in het kader van het project Vreedzame Veilige Publieke Taak*.
- Dierx, J., & Verhoeff, C. (2013b). Het Utrechts Mediatiemodel: opvang voor basisconflicten op wijk niveau. *Tijdschrift voor Herstelrecht*, 3, 46-65.
- Harris, J.R. (1998). *The nurture assumption. Why children turn out the way they do*. New York: The Free Press.
- Haynie, D. L., & Osgood, D.W. (2005). Reconsidering peers and delinquency: How do peers matter? *Social Forces*, 84, 1109–30. doi: 10.1353/sof.2006.0018
- Hoek, M. A. M. (2008). *Ontheemd ouderschap, betekenissen van zorg en verantwoordelijkheid in beleidsteksten opvoedingsondersteuning*. Utrecht: Proefschrift Universiteit Utrecht.
- Hoornaar, J. W. P., Morssink, R. J., Muller, A. M. C., & Verbree, S (2013). Weerstand tegen de Vreedzame wijk. *Faculty of Social and Behavioural Sciences Theses*. (Bachelor thesis)
- Horjus, B. (2012) Burgerkracht als blinde vlek van professionals. In: Jumelet, H. & Weenink, J. *Zorg voor onszelf. Eigen kracht van jeugdigen, opvoeders en omgeving, grenzen en mogelijkheden voor beleid en praktijk*. Amsterdam: SWP.
- Horjus, B., Dijken, M.W. van & Winter, M. de (2012). *Van school naar huis door een Vreedzame Wijk. Overzichtsrapportage van evaluatieonderzoeken Vreedzame Wijk uitgevoerd in de wijken Overvecht en Kanaleneiland van 2009-2011 in opdracht van de gemeente Utrecht, afdeling Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling*. Utrecht/Zeist: Universiteit Utrecht, Horjus & Partners & MvD-Research.
- Johson, D. W. & Johnson, R. W. (1996). Conflict resolution and peer mediation programs in elementary and secondary schools: A review of the research. *Education & Educational Research*, 66, 459-506.
- Laursen, B., Finkelstein, B. D., & Betts, N. L. (2001). A developmental meta-analysis of peer conflict resolution. *Developmental Review*, 21, 423-449.
doi:10.1006/drev.2000.0531

- Maimon, D., & Browning, C. (2010). Unstructured socializing, collective efficacy, and violent behavior among urban youth, *Criminology*, 48, 443-474. doi:10.1111/j.1745-9125.2010.00192.x
- Mouffe, C. (2009). Democracy in a multipolar world. *Millennium-Journal of International Studies*, 37, 549.
- Naber, P. (2004). *Vriendschap en sociale cohesie. De rol van leeftijdgenoten in de opvoeding van jeugd*. Rede, uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt als lector Leefwerelden van Jeugd aan Hogeschool In Holland, te Den Haag op 17 maart 2004. Nederlands Jeugdinstituut beschrijving Vreedzame Wijk (n.d.). Verkregen op 18 juni 2015, op <http://www.nji.nl/nl/Databanken/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/De-Vreedzame-School>
- Noakes, M. A., & Rinaldi, C. M. (2006). Age and gender differences in peer conflict. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 881-891. doi:10.1007/s10964-006-9088-8
- Osgood, D.W., & Anderson, A. L. 2004. Unstructured socializing and rates of delinquency. *Criminology*, 42, 519-49. doi:10.1111/j.1745-9125.2004.tb00528.x
- Pauw, L. M. J. & Van Sonderen, J. (2006). *Handleiding De Vreedzame School: Een School met een Hart!* Zeist: Drukkerij Kerckebosch.
- Pauw, L., & Verhoeff, C. (2012). *Handboek De Vreedzame Wijk*. Verkregen van <http://www.vrijwillige-inzet.nl>
- Philipsen, H., & Vernooij-Dassen, M. (2004). Kwalitatief onderzoek: nuttig, onmisbaar en uitdagend. *Huisarts en Wetenschap*, 47, 454-460. doi:10.1007/BF03083832
- Pligt, J. van der & Vries, N. de (1995). *Opinies en attitudes. Meting, modellen en theorie*. Amsterdam: Boom
- Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2001). *Aansprekend opvoeden: Balanceren tussen steun en toezicht*. Den Haag: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling.
- Shockley-Zalabak, P. (1981). The effect of sex differences on the preference for utilization of conflict styles of managers in a work setting: An explanatory study. *Public Personal Management*, 10, 289-295. doi: 10.1177/009102608101000302
- Smith, S. W., Daunic, A. P., Miller, M. D., & Robinson, R. T. (2002). Conflict Resolution and Peer Mediation in Middle Schools: Extending the Process and Outcome Knowledge Base. *The Journal of Social Psychology*, 142, 567-586.
- Stevahn, L. (2004). Integrating conflict resolution training into the curriculum. *Theory into Practice*, 43, 50-58. doi:10.1353/tip.2004.0013
- Van Dijken, M. W., Horjus, B., & De Winter, M. (2012). Van school naar huis door een

Vreedzame Wijk. *Achtergrondrapportage. Onderzoek naar Vreedzame Wijk Kanaleneiland*. 2010-2011. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Van Dijken, M. W., Horjus, B., & Day, M. (2013). D Vreedzame Wijk Kanaleneiland. De derde meting in het onderzoek naar De Vreedzame Wijk. 2012-2013. Horjus & Partners & MvD Research

YMCA of USA, Dartmouth Medical School, Institute for American Values (2003). *Hardwired to Connect: The New Scientific Case for Authoritative Communities*. A Report to the Nation from the Commission on Children At Risk, 3-68.

Bijlage 1: Vragenlijst Conflicthantering op Straat – Magreb ‘90

Introductie

Wat fijn dat je wilt meedoen aan ons onderzoek. Zoals je misschien al weet doen wij onderzoek naar hoe jongeren conflicten (ruzies) oplossen op straat. Ik zal zo meteen wat vragen stellen die hierover gaan. Bij deze vragen zijn er geen goede en foute antwoorden, wij willen graag weten hoe jij erover denkt en hoe de dingen bij jou gaan. Alles wat er tijdens dit interview wordt gezegd blijft anoniem. Jouw naam en persoonlijke gegevens worden dus niet openbaar gemaakt, wij gebruiken deze gegevens voor de verloting van de cadeaubonnen. Is dit duidelijk? Heb je nog vragen voor we gaan beginnen?

Algemeen

1. Ben je vreedzaam geschoold? Weet je wat de vreedzame methode inhoud? Ben je mediator geweest of niet?

(Eventueel herhalen, verhelderen, bijvoorbeeld: “Ja, inderdaad, heel goed.)

Uitleg Vreedzame Wijk en school: Bij De Vreedzame Wijk mogen kinderen en jongeren meedenken over allerlei dingen, ze krijgen verantwoordelijkheden binnen de wijk. Kinderen en jongeren leren op een vreedzame basisschool op een positieve (leuke?) manier met elkaar om te gaan en hoe ze op een handige manier een ruzie kunnen oplossen. Je kunt bij de Vreedzame Wijk denken aan wijkmediatoren, die helpen bij het oplossen van ruzies in de wijk. Daarnaast heb je bijvoorbeeld ook jongeren die in de Vreedzame wijkraad zitten, en meepraten over en helpen met het beter maken van de wijk.

2. Wat vind je nou van de vreedzame methode? Wat vind je er goed aan, wat minder goed?
3. Weet je hoe je een conflict op kan lossen volgens de vreedzame methode?
Nee= uitleg
4. Ben je wel eens buiten in de wijk te vinden? Hoe vaak en waar ben je dan vaak te vinden

Conflicthantering

1. Als je er voor kiest een conflict op te lossen, maak je dan gebruik van bepaalde stappen? Zo ja, welke stappen gebruik je?
2. Waar heb je deze stappen geleerd? Zo ja, vind je dat sinds je deze stappen geleerd hebt beter conflicten op kan lossen?

3. **Ja.** Gebruik je deze stappen, die je op de basisschool hebt geleerd nog steeds, of heb je gemerkt dat sinds je naar de middelbare school bent gegaan dit minder is geworden.
4. Stel je hebt ruzie met een leeftijdsgenoot..
Wat doe je als je deze persoon kent/ niet kent?
5. Stel je krijgt ruzie met een groepje leeftijdsgenoten op straat
Wat zou je doen als je alleen bent/ wat als je met een groep bent?
6. Stel je krijgt ruzie met een leeftijdsgenoot op straat, verderop staat een bekende (bijvoorbeeld je broer of neef), zou je die er dan bij roepen (waarom)?
7. Stel je krijgt ruzie met een leeftijdsgenoot, verderop staat een mediator die je goed kent, zou je die er dan bij roepen (waarom)
8. Stel dat beide in de buurt zijn zou je dan kiezen voor je bekende (broer/neef) of kies je voor de mediator
9. Zou je een conflict oplossen volgens het Vreedzame School-stappenplan als het niet hoefde?

Vignetten

Vignet – Ongestructureerd, direct betrokken

Daan, Jesse en Youssef zijn wat aan het overtrappen of het pleintje in de buurt, voor de tweede keer komt hetzelfde kleine groepje jongens naar hun toe. Zij vinden dat zij het pleintje nu mogen en dat de jongens weg moeten. Er ontstaat een conflict tussen de jongens en niemand wil weggaan. Jesse is mediator op school en denkt dat hij dit wel kan oplossen. Daan en Kamal vinden dat de anderen normaal moeten doen en dat ze niet op school zijn en dus niks aan dat mediëren hebben hier op het pleintje.

1. Stel jij was een van de jongens, wat zou jij doen?
2. Wat vind jij van de opmerking van Daan en Kamal, dat ze zeggen dat ze nu niet op school zijn? Denk jij ook dat er een verschil is tussen conflicten oplossen op school en buiten school?

Vignet – Gestructureerd, niet direct betrokken

Jullie zitten als team in de kleedkamer. Twee teamgenoten van je willen allebei op de positie links spelen. Dan zegt je ene teamgenoot tegen de ander dat hij deze positie niet aan kan, dat hij niet kan scoren, de ander begint dan te schelden als reactie hierop. Er ontstaat nu een ruzie, een conflict. Wat doe je?

Vignet – Ongestructureerd, niet direct betrokken

Je bent met een groep jongens op een voetbalveldje op straat. Jullie hebben 2 teams gemaakt en willen een potje voetballen tegen elkaar. In jouw team zijn twee jongens die

allebei de keeper willen zijn. De ene jongen zegt dan tegen de andere jongen dat hij geen keeper kan zijn, omdat hij alle ballen doorlaat. De andere jongen begint dan te schelden. Ze krijgen ruzie. Wat doe je?

Vignet – Gestructureerd, direct betrokken

Je bent aan het trainen. Een teamgenoot trapt de bal hard tegen jou aan. Je zegt er de eerste keer niks van en gaat door met de training. Dan trapt hij de bal voor de tweede keer hard tegen jou aan. Jij zegt tegen hem dat hij normaal moet doen, en hij reageert op jou door te zeggen dat je je aanstelt en noemt jou een mietje. Wat doe je?

Bijlage 2: Vragenlijst Conflicthantering op Straat – Stichting JoU Jongensversie

Introductie

Wat fijn dat je wilt meedoen aan ons onderzoek. Zoals je misschien al weet doen wij onderzoek naar hoe jongeren conflicten (ruzies) oplossen op straat. Ik zal zo meteen wat vragen stellen die hierover gaan. Bij deze vragen zijn er geen goede en foute antwoorden, wij willen graag weten hoe jij erover denkt en hoe de dingen bij jou gaan. Alles wat er tijdens dit interview wordt gezegd blijft anoniem. Jouw naam en persoonlijke gegevens worden dus niet openbaar gemaakt, wij gebruiken deze gegevens voor de verloting van de cadeaubonnen. Is dit duidelijk? Heb je nog vragen voor we gaan beginnen?

Algemeen

1. Ben je vreedzaam geschoold? Weet je wat de vreedzame methode inhoud? Ben je mediator geweest of niet?

(Eventueel herhalen, verhelderen, bijvoorbeeld: “Ja, inderdaad, heel goed.)

Uitleg Vreedzame Wijk en school: Bij De Vreedzame Wijk mogen kinderen en jongeren meedenken over allerlei dingen, ze krijgen verantwoordelijkheden binnen de wijk. Kinderen en jongeren leren op een vreedzame basisschool op een positieve (leuke?) manier met elkaar om te gaan en hoe ze op een handige manier een ruzie kunnen oplossen. Je kunt bij de Vreedzame Wijk denken aan wijkmediatoren, die helpen bij het oplossen van ruzies in de wijk. Daarnaast heb je bijvoorbeeld ook jongeren die in de Vreedzame Wijkraad zitten, en meepraten over en helpen met het beter maken van de wijk.

2. Wat vind je nou van de vreedzame methode? Wat vind je er goed aan, wat minder goed?
3. Weet je hoe je een conflict op kan lossen volgens de vreedzame methode?
Nee= uitleg
4. Ben je wel eens buiten in de wijk te vinden? Hoe vaak en waar ben je dan vaak te vinden

Conflicthantering

1. Als je er voor kiest een conflict op te lossen, maak je dan gebruik van bepaalde stappen? Zo ja, welke stappen gebruik je?
2. Waar heb je deze stappen geleerd? Zo ja, vind je dat sinds je deze stappen geleerd hebt beter conflicten op kan lossen?

3. **Ja.** Gebruik je deze stappen, die je op de basisschool hebt geleerd nog steeds, of heb je gemerkt dat sinds je naar de middelbare school bent gegaan dit minder is geworden.
4. Stel je hebt ruzie met een leeftijdsgenoot..
Wat doe je als je deze persoon kent/ niet kent?
5. Stel je krijgt ruzie met een groepje leeftijdsgenoten op straat
Wat zou je doen als je alleen bent/ wat als je met een groep bent?
6. Stel je krijgt ruzie met een leeftijdsgenoot op straat, verderop staat een bekende (bijvoorbeeld je broer of neef), zou je die er dan bij roepen (waarom)?
7. Stel je krijgt ruzie met een leeftijdsgenoot, verderop staat een mediator die je goed kent, zou je die er dan bij roepen (waarom)
8. Stel dat beide in de buurt zijn zou je dan kiezen voor je bekende (broer/neef) of kies je voor de mediator
9. Zou je een conflict oplossen volgens het Vreedzame School-stappenplan als het niet hoefde?
10. Wat zou je ervan vinden als er binnen Stichting JoU ook een mediator aanwezig is?
11. Wat zou jij ervan vinden om zelf mediator te zijn? Wat zou je ervan vinden als Stichting JoU je daarbij helpt?
Of als het kind mediator is geweest: Wat vond je daarvan en zou je dat nu weer willen zijn? Zou je daarbij hulp willen van Stichting JoU?
12. Kan Stichting JoU daar verder nog iets in betekenen volgens jou?

Vignetten

Vignet – Ongestructureerd, Direct Betrokken.

Daan, Jesse en Youssef zijn wat aan het overtrappen of het pleintje in de buurt, voor de tweede keer komt hetzelfde kleine groepje jongens naar hun toe. Zij vinden dat zij het pleintje nu mogen en dat de jongens weg moeten. Er ontstaat een conflict tussen de jongens en niemand wil weggaan. Jesse is mediator op school en denkt dat hij dit wel kan oplossen. Daan en Kamal vinden dat de anderen normaal moeten doen en dat ze niet op school zijn en dus niks aan dat mediëren hebben hier op het pleintje.

1. Stel jij was een van de jongens, wat zou jij doen?
2. Wat vind jij van de opmerking van Daan en Kamal, dat ze zeggen dat ze nu niet op school zijn? Denk jij ook dat er een verschil is tussen conflicten oplossen op school en buiten school?

Vignet – Gestructureerd, Indirect Betrokken

Je bent met een aantal andere jongens en meiden bij Stichting JoU. Je bent met een groepje van vier jongens aan het tafelfoetballen. Op een gegeven moment komen er een aantal meiden aan die nu graag willen tafelfoetballen, ze benoemen hierbij dat jullie al een halfuur bezig zijn. Jullie willen graag nog even doorgaan, maar de meiden dringen aan en beginnen het spel te verstoren. Hierdoor wordt een jongen van je groepje kwaad en begint te schelden, de meiden schelden terug en er ontstaat ruzie. Wat doe je?

Vignet – Ongestructureerd, niet direct betrokken

Je bent met een groep jongens op een voetbalveldje op straat. Jullie hebben 2 teams gemaakt en willen een potje voetballen tegen elkaar. In jouw team zijn twee jongens die allebei de keeper willen zijn. De ene jongen zegt dan tegen de andere jongen dat hij geen keeper kan zijn, omdat hij alle ballen doorlaat. De andere jongen begint dan te schelden. Ze krijgen ruzie. Wat doe je?

Vignet – Gestructureerd, direct betrokken

Je bent bij Stichting JoU en zit rustig op de playstation een spelletje te doen. Dan komt er een andere jongen aan. Hij wil ook op de playstation en geeft je voor de grap een duw. Je zegt er nog niks van maar gaat door met je spelletje. Dan geeft hij harder een duw en begint tegen je te schelden. Nu begin je ook boos te worden. Wat doe je?

..

Bijlage 3: Vragenlijst Conflicthantering op Straat – Stichting JoU Meidenversie

Introductie

Wat fijn dat je wilt meedoen aan ons onderzoek. Zoals je misschien al weet doen wij onderzoek naar hoe jongeren conflicten (ruzies) oplossen op straat. Ik zal zo meteen wat vragen stellen die hierover gaan. Bij deze vragen zijn er geen goede en foute antwoorden, wij willen graag weten hoe jij erover denkt en hoe de dingen bij jou gaan. Alles wat er tijdens dit interview wordt gezegd blijft anoniem. Jouw naam en persoonlijke gegevens worden dus niet openbaar gemaakt, wij gebruiken deze gegevens voor de verloting van de cadeaubonnen. Is dit duidelijk? Heb je nog vragen voor we gaan beginnen?

Algemeen

1. Ben je vreedzaam geschoold? Weet je wat de vreedzame methode inhoud? Ben je mediator geweest of niet?

(Eventueel herhalen, verhelderen, bijvoorbeeld: “Ja, inderdaad, heel goed.)

Uitleg Vreedzame Wijk en school: Bij De Vreedzame Wijk mogen kinderen en jongeren meedenken over allerlei dingen, ze krijgen verantwoordelijkheden binnen de wijk. Kinderen en jongeren leren op een vreedzame basisschool op een positieve (leuke?) manier met elkaar om te gaan en hoe ze op een handige manier een ruzie kunnen oplossen. Je kunt bij de Vreedzame Wijk denken aan wijkmediatoren, die helpen bij het oplossen van ruzies in de wijk. Daarnaast heb je bijvoorbeeld ook jongeren die in de Vreedzame wijkraad zitten, en meepraten over en helpen met het beter maken van de wijk.

2. Wat vind je nou van de vreedzame methode? Wat vind je er goed aan, wat minder goed?
3. Weet je hoe je een conflict op kan lossen volgens de vreedzame methode?
Nee= uitleg
4. Ben je wel eens buiten in de wijk te vinden? Hoe vaak en waar ben je dan vaak te vinden?

Conflicthantering

1. Als je er voor kiest een conflict op te lossen, maak je dan gebruik van bepaalde stappen? Zo ja, welke stappen gebruik je?
2. Waar heb je deze stappen geleerd? Zo ja, vind je dat sinds je deze stappen geleerd hebt beter conflicten op kan lossen?

3. **Ja.** Gebruik je deze stappen, die je op de basisschool hebt geleerd nog steeds, of heb je gemerkt dat sinds je naar de middelbare school bent gegaan dit minder is geworden.
4. Stel je hebt ruzie met een leeftijdsgenoot..
Wat doe je als je deze persoon kent/ niet kent?
5. Stel je krijgt ruzie met een groepje leeftijdsgenoten op straat
Wat zou je doen als je alleen bent/ wat als je met een groep bent?
6. Stel je krijgt ruzie met een leeftijdsgenoot op straat, verderop staat een bekende (bijvoorbeeld je broer of neef), zou je die er dan bij roepen (waarom)?
7. Stel je krijgt ruzie met een leeftijdsgenoot, verderop staat een mediator die je goed kent, zou je die er dan bij roepen (waarom)
8. Stel dat beide in de buurt zijn zou je dan kiezen voor je bekende (broer/neef) of kies je voor de mediator
9. Zou je een conflict oplossen volgens het Vreedzame School-stappenplan als het niet hoefde?
10. Wat zou je ervan vinden als er binnen Stichting JoU ook een mediator aanwezig is?
11. Wat zou jij ervan vinden om zelf mediator te zijn? Wat zou je ervan vinden als Stichting JoU je daarbij helpt?
Of als het kind mediator is geweest: Wat vond je daarvan en zou je dat nu weer willen zijn? Zou je daarbij hulp willen van Stichting JoU?
12. Kan Stichting JoU daar verder nog iets in betekenen volgens jou?

Vignetten

Vignet – Ongestructureerd, direct betrokken

Stel, jij bent met een aantal vriendinnen buiten. Jullie zitten op een bankje en praten wat. Een ander groepje meiden loopt een aantal keren langs. Steeds als ze jullie voorbij lopen kijken ze jullie aan en beginnen te smoezen en te lachen. Een van jouw vriendinnen vraagt: “Valt er wat te lachen?” “Ja, jullie zijn om te lachen”, antwoord een van de meiden.

1. Wat doe jij?
2. Is dat een goede oplossing?
3. Hoe zou het nog meer opgelost kunnen worden?

Vignet – Gestructureerd, niet direct betrokken

Je bent met een aantal andere jongens en meiden bij Stichting JoU. Je bent met een groepje van vier meiden aan het tafelfoetballen. Op een gegeven moment komen er een aantal jongens aan die nu graag willen tafelfoetballen. Ze zeggen dat jullie al een halfuur bezig zijn

en dat zij nu daarom mogen. Jullie willen graag nog even doorgaan, maar de jongens dringen aan en beginnen het spel te verstoren. Hierdoor wordt een van jouw vriendinnen kwaad en begint te schelden, de jongens schelden terug en er ontstaat ruzie. Wat doe je?

Vignet – Ongestructureerd, niet direct betrokken

Jij bent met een aantal vriendinnen aan het kletsen buiten op een pleintje. Tussen twee vriendinnen ontstaat er spanning, de een is er achter gekomen dat de ander over haar heeft geroddeld. Ze spreekt haar hierop aan maar dit loopt al gauw uit de hand in naar elkaar schreeuwen en schelden. Een van je vriendinnen is mediator op school geweest en denkt dat ze dit wel kan oplossen. Nu beginnen de meiden ook te schelden naar haar, ze zijn hier niet op school dus mediëren is onzin. Ze moet zich er niet mee bemoeien.

1. Stel jij was een van de vriendinnen die erbij was, wat zou je doen?
2. Wat vind jij van de opmerking van de meiden die zeggen dat mediëren iets is wat je alleen op school doet? Is er volgens jou een verschil tussen conflicten oplossen op school en buiten school?

Vignet – Gestructureerd, direct betrokken

Je bent bij Stichting JoU en zit rustig op de Playstation een spelletje te doen. Dan komt er een andere meid aan. Zij wil ook op de Playstation en geeft je voor de grap een duw. Je zegt er nog niks van maar gaat door met je spelletje. Dan geeft zij harder een duw en begint tegen je te schelden. Jij wordt boos. Wat doe je?